

تنها مسیر (راهبرد اصلی در نظام تربیت دینی) - ۶

پناهیان: درک واقعیت‌های حاکم بر زندگی، ما را آماده دینداری می‌کند/ واقعیت دنیا، همراهی زندگی دنیا با رنج و سختی است/ اولین نتیجه درک واقعیت دنیا: «در مشکلات و رنج‌های فردی به دنبال مقصر نباشیم»/ بدون رنج نشان دادن زندگی در غرب، دروغ و خیانت فیلم‌های غربی

حجت الاسلام و المسلمین پناهیان، شبهای ماه مبارک رمضان در اولین ساعات بامداد (حدود ساعت ۲۴) در مسجد امام صادق (ع) - جنب میدان فلسطین، به مدت ۳۰ شب و با موضوع «تنها مسیر (راهبرد اصلی در نظام تربیت دینی)» سخنرانی می‌کند و پایان بخش برنامه شبهای این مسجد، دقایقی مداحی و سپس مناجات حجت الاسلام علیرضا پناهیان از ساعت ۱ تا ۱:۳۰ بامداد است. **در ادامه گزیده‌ای از مباحث مطرح شده در ششمین جلسه را می‌خوانید:**

درک واقعیت‌های حاکم بر زندگی، ما را آماده دینداری می‌کند/ واقعیت دنیا، همراهی زندگی دنیا با رنج و سختی است

- ما قبل از اینکه تصور دقیقی از بندگی داشته باشیم، ضروری است که تصور دقیقی از زندگی داشته باشیم. و قبل از اینکه تصور روشنی از دین داشته باشیم، نیاز است که تصور روشنی از دنیا داشته باشیم. اگر دنیا را دقیق و روشن بشناسیم، دین را مُجَی خود می‌دانیم؛ از دینداری خود مغرور نمی‌شویم و مقابله با دین را احمقانه خواهیم دانست.
- چرا قرآن در مواجهه با کفار، آنها را کسانی می‌داند که تعقل نمی‌کنند؟ چرا سایر صفات بد کفار این قدر مورد سرزنش قرار نگرفته است که عدم تعقل آنها مورد سرزنش است؟ مسلماً یکی از چیزهایی که کفار در مورد آن تعقل نمی‌کنند، شرایط واقعی دنیایی است که در آن قرار داریم. باید واقعیت‌ها را دید؛ واقعیت‌هایی که زندگی ما را احاطه کرده است. دیدن واقعیت‌ها و درک قوانین حاکم بر هستی و درک سنت‌های الهی، ما را آماده دینداری می‌کند. واقعیت دنیا، همراهی زندگی دنیا با رنج و سختی است.

دینداری بدون درک سنت‌های حاکم بر زندگی، آسیب‌های فراوانی دارد

- اینکه بدون درک واقعیت‌ها و سنت‌های حاکم بر زندگی بخواهیم دینداری کنیم، آسیب‌های بسیاری دارد. باید واقعیت‌ها را دید و بعد دیندار شد. اگر کسی واقعیت‌های حاکم بر زندگی و حیات بشر را نبیند ولی دیندار شود، در معرض آسیب جدی قرار خواهد داشت. نقطه آغاز حرکت، درک فلسفه مبارزه با هوای نفس است و اینکه بدانی در چه دنیایی زندگی می‌کنی. مهمترین ویژگی این دنیا این است که با سختی همراه است و بنا دارد بین شما و دوست‌داشتنی‌هایتان فاصله بیندازد.
- اگر کسی تصادفاً آدم خوبی شده باشد و نقطه آغاز حرکت او نقطه درستی نباشد، ممکن است بعداً بی‌دین شود و اگر هم به ظاهر بی‌دین نشود، نان خود را در دینداری می‌بیند و دین را در خدمت هوای نفس خود قرار می‌دهد. چنین فردی ضربه بیشتری به دین خواهد زد.
- دین آمده است تا راه مبارزه با هوای نفس و شیوه دست کشیدن از دوست‌داشتنی‌ها را یاد دهد. گستره هوای نفس و تجلیات آن را ببینید که چقدر فراگیر است. برای این دایره گسترده از هوای نفس برنامه لازم است و دین است که این برنامه را ارائه می‌کند.

دنیا به صورت «ثابت» و «متغیر» رنج‌هایی را برای ما تعریف می‌کند

- دنیا با واقعیت‌هایی که دارد، شما را در این مبارزه با نفس کمک می‌کند و به صورت ثابت یا متغیر رنج‌هایی را برای شما تعریف می‌کند.
- ۱- رنج‌های «ثابت» دنیا می‌تواند شامل مواردی مانند پیر شدن و قواعدی مانند «الهِجْرَانُ عُقُوبَةُ الْعِشْقِ» (میزان الحکمه، حدیث ۱۳۱۴۳- از امیرالمؤمنین ع) باشد. یعنی شما در این دنیا عاشق هر چیزی بشوید، دچار هجران و دوری از آن خواهید شد.
- ۲- رنج‌های «متغیر» نیز متناسب با شرایط زندگی هر کسی برای او پیش می‌آید.

دنیا برای مؤمن رنج دارد و این رنج به نفع او است

- شرایط دنیا، رنج را برای همگان تعریف کرده است. اینکه دنیا برای مؤمن رنج دارد و این رنج به نفع او است را می‌توان در روایت‌هایی دید. امام صادق(ع) می‌فرماید: اگر اصرار این مردم شیعه به درگاه خدا برای طلب روزی نبود، خدا آنها را از حالی که داشتند به تنگدستی بیشتری منتقل می‌فرمود. (لَوْ لَا إِلْحَاحُ هَذِهِ الشَّيْعَةِ عَلَى اللَّهِ فِي طَلَبِ الرِّزْقِ لَنَقَلَهُمْ مِنَ الْحَالِ الَّتِي هُمْ فِيهَا إِلَى مَا هُوَ أَضْيَقُ مِنْهَا؛ کافی/ج ۲/ ۲۶۴)
- امام باقر(ع) به نقل از رسول خدا(ص) فرمود: گاهی بنده مؤمن ریاست و یا تجارتی را دنبال می‌کند تا اینکه موفق می‌شود بر آن دست یابد، اما خداوند ملکی را می‌فرستد و به او می‌گوید: مانع شوید که او موفق شود و او را نا امید کنید چون اگر به آن دست پیدا کند این موضوع باعث می‌شود که به جهنم برود، لذا آن فرشته با لطف خدا مانع آن بنده مؤمن می‌شود. بعد آن مؤمن هم می‌گوید: بیچاره شدم! چه کسی مرا بیچاره کرد؟! حضرت می‌فرماید: او نمی‌داند که خداوند در این کار و برنامه ناظر او بوده است و اگر موفق می‌شد او را وارد دوزخ می‌کرد. (إِنَّ الْعَبْدَ الْمُؤْمِنَ لَيَطْلُبُ الْإِمَارَةَ وَالتَّجَارَةَ حَتَّى إِذَا أَشْرَفَ مِنْ ذَلِكَ عَلَى مَا كَانَ يَهْوَى ... وَ قَالَ مَا يَدْرِي أَنَّ اللَّهَ النَّاطِرُ لَهُ فِي ذَلِكَ وَ لَوْ ظَفَرَ بِهِ أَذْخَلَهُ النَّارَ؛ التمهیص/ص ۵۶)
- امام صادق(ع) فرمود: مؤمن از یکی از سه چیز در امان نیست و چه بسا هر سه مورد برایش پیش بیاید: یا آن که به همراه او کسی در خانه‌اش باشد که آزارش دهد. یا همسایه‌ای داشته باشد که اذیتش کند. یا آن که در مسیر و در راه رسیدن به خواسته‌هایش، چیزی باشد که سبب اذیت و آزار او شود. چنان که حتی اگر مؤمنی بر بالای کوهی باشد، خداوند شیطانی را برایش می‌فرستد تا اذیتش کند؛ ولی ایمانش را انیس و مونس او قرار می‌دهد که از هیچ موجودی ترس نداشته باشد. (مَا أَفَلَتَ الْمُؤْمِنُ مِنْ وَاحِدَةٍ مِنْ ثَلَاثٍ وَ لَرُبَّمَا اجْتَمَعَتِ الثَّلَاثُ عَلَيْهِ إِمَّا بَعْضٌ مِنْ يَكُونُ مَعَهُ فِي الدَّارِ يُعْلِقُ عَلَيْهِ بَابَهُ يُؤْذِيهِ أَوْ جَارٌ يُؤْذِيهِ...؛ کافی/ج ۲/ ۲۵۰)

هم دنیا و هم آخرت با سختی به دست می‌آیند/عاقل کسی است که آخرت را انتخاب کند

- امام کاظم(ع) فرمودند: ای هشام! خردمند به دنیا و دنیاپرستان نگاه می‌کند و می‌فهمد که دنیا جز با رنج و مشقت به دست نمی‌آید و به آخرت نگاه می‌کند و می‌فهمد که آن هم جز با رنج و زحمت به دست نمی‌آید. پس آن چیزی را طلب می‌کند که پابنده‌تر است، یعنی انسان عاقل آخرت را طلب می‌کند (يَا هِشَامُ، إِنَّ الْعَاقِلَ نَظَرَ إِلَى الدُّنْيَا وَ إِلَى أَهْلِهَا، فَعَلِمَ أَنَّهَا لَأَتْنَالُ إِلَّا بِالْمَشَقَّةِ، وَ نَظَرَ إِلَى الْآخِرَةِ، فَعَلِمَ أَنَّهَا لَأَتْنَالُ إِلَّا بِالْمَشَقَّةِ، فَطَلَبَ بِالْمَشَقَّةِ أَبْقَاهُمَا؛ کافی/ج ۱/ ۳۷)

یکی از خیانت‌های محصولات رسانه‌ای غرب این است که به دروغ، خودشان (غربی‌ها) را خوشبخت و بدون رنج نشان می‌دهند

- به دست آوردن دنیا و آخرت برای همه با سختی همراه است، پس باید با پذیرش مشقت‌ها، سراغ آن چیزی برویم که ماندگار است یعنی آخرت. علی‌رغم سختی‌هایی که زندگی دنیا برای همه دارد، یکی از خیانت‌های محصولات رسانه‌ای غرب این است که خودشان را خوشبخت و بدون رنج نشان می‌دهند. در حالی که واقعیت زندگی در غرب این طور نیست ولی هجمه سنگین رسانه‌ای غرب باعث شده است که مردم این مشکلات را نبینند و درک نکنند.

اولین نتیجه درک واقعیت دنیا: «در مشکلات و رنج‌های فردی به دنبال مقصر نباشیم»

- یکی از نتایج اخلاقی شناخت واقعیت دنیا این است که باعث می‌شود در رنج‌ها به دنبال مقصر نباشیم. اگر چه در مسایل کلان اجتماعی می‌توان به دنبال مقصر بود (مانند اعلام براءت از آمریکا به دلیل مشکلاتی که برای ملت ایران پیش آورده و دشمنی‌هایی که دارد) ولی در مسایل فردی هنگامی که در رنج و سختی قرار می‌گیریم، باید آن را در ذیل واقعیت‌های دنیا بدانیم و دنبال پیدا کردن مقصر نباشیم.

دومین نتیجه درک واقعیت دنیا: به دلیل فرصت‌های تنفسی که داریم، شاکر خدا می‌شویم

- نتیجه دوم درک واقعیت دنیا این است که وقتی فهمیدیم دنیا محل زجر کشیدن است، ولی فرصت‌های تنفس و راحتی هم خدا به ما داده است یا وقتی که منفعتی را به دست می‌آوریم، خدا را شکر می‌کنیم. درک می‌کنیم که خدا خیلی مهربان است که در دنیایی که چنین واقعیتی داشته، فرصت‌های تنفس بسیاری هم به ما داده است.
- اگر کسی فلسفه حیات دنیا را نبیند و آن را درک نکند، هر قدر هم که خدا نعمت و آسایش و راحتی به او بدهد، شاکر خدا نمی‌شود. مثلاً وقتی بیماری او خوب می‌شود، به جای شکر؛ حرفش این است که خدایا اصلاً چرا بیماری دادی؟ برخی از دوستان انتقاد می‌کنند که چرا اینقدر تلخ بحث می‌کنید؟ ما که در این دنیا این قدر زجر نمی‌کشیم!! به آنها عرض می‌کنم: خب! شما خیلی باید خدا را به خاطر این شرایط شکر کنید. اگر حقیقت حیات را درک کنید، می‌فهمید که خدا چقدر با ما با مهربانی تا کرده است.

سومین نتیجه درک واقعیت دنیا: رنج و ناخوشی نسبت به «گذشته، حال و آینده» پیدا نمی‌کنی

- وقتی واقعیت دنیا را شناختیم، باعث می‌شود همین که الان در خوشی و راحتی هستیم را قدر بدانیم و آن را نوش جان کنیم.

انسان معمولاً گرفتار سه ناخوشی است:

- ۱- غصه خوردن و رنج کشیدن به دلیل ناخوشی‌هایی که در گذشته داشته است.
- ۲- غصه خوردن و رنج کشیدن به دلیل نگرانی که برای خوشی‌های آینده دارد.
- ۳- غصه خوردن و رنج کشیدن برای شرایط امروزش که حسادت نام دارد و نتیجه مقایسه خوشی‌های خودمان با خوشی‌های دیگران است.

- این سه ناخوشی همگی بد و مذموم هستند. با شناخت و درک صحیح از واقعیت دنیا، می‌توان از این سه ناخوشی دوری کرد. الان که فرصت خوشی کردن داری و فرصت شکر الهی است، چرا آن را با ناخوشی کردن خراب می‌کنی؟ امام حسین(ع) در گودی قتلگاه با آن همه رنج و مصیبتی که داشت، در حال شکر خدا بود و می‌فرمود: الهی رضاً برضائک...

